

Stappenplan voor een Inclusief, Duurzaam en Eerlijk Gouda

Door Manuel Gast, HBO bestuurskunde student aan de Haagse hogeschool

Inhoud

Voorwoord	3
Inleiding	3
Stappenplan	3
Wegwijzer	4
Praktische tips	4
Gemeente	
Waar staat de gemeente Gouda?	5
Global goals gemeente	5
Waarom meedoen?	5
Stappenplan Gemeente Gouda	6
Bedrijven en organisaties	
Interviews	8
Stappenplan bedrijven en organisaties	9
Burgers en middenveld	
Interviews	11
Stappenplan burgers en maatschappelijk middenveld	12
Epiloog	14
Literatuurlijst	16

Voorwoord

Manuel: Ik vond het een eer om aan deze opdracht te werken. Ik ben tevreden met de nieuwe ervaringen die ik heb opgedaan tijdens het voeren van de interviews en schrijven van het stappenplan en ik heb hierbij veel nieuwe kennis opgedaan over de duurzame ontwikkelingsdoelen doelstellingen (SDG's) en Fairtrade. Ik ben blij om te zien dat mijn werk met enthousiasme werd ontvangen door de verder-brengers en ik hoop dat dat zal resulteren in een positieve en blijvende verandering voor de stad Gouda.

Inleiding

Beste betrokken actor,

Dit gebundelde stappenplan is voor gemeente, bedrijven en burgers een overzichtelijk stappenplan om in gemeente Gouda meer met de duurzame ontwikkelingsdoelen aan de slag te gaan. De duurzame ontwikkelingsdoelen zijn een internationale taal om over de hele wereld aan dezelfde doelstellingen te werken, namelijk: People, Planet en Prosperity. In dit stappenplan wordt het woord 'duurzaamheid' gebruikt in het kader van deze 3 P's. Daarom vinden we het daarnaast belangrijk dat de gemeente Gouda Fairtrade gemeente blijft, en zich actief voor mensenrechten blijft inzetten. U kunt als verder-brenger verantwoordelijkheid nemen om deze duurzame ontwikkelingsdoelstellingen onder de aandacht te brengen bij uw collega's, kennissen en werknemers om ze zo te enthousiasmeren dit in hun beleid en gedrag op te nemen.

Stappenplan:

Het stappenplan bestaat uit 3 onderdelen die opzichzelfstaande stappenplannen vormen, deze stappenplannen zijn los te lezen en te verspreiden aan de daarvoor bestemde doelgroep:

- 1. Gemeente:** Het eerste stappenplan is bedoeld voor het Goudse gemeentebestuur en de lokale politiek. Daarin wordt uitgelegd hoe u zich kunt aansluiten als Global Goals gemeente, de redenen om mee te doen met de Global Goals gemeenschap en vervolgens het stappenplan. Het stappenplan laat zien hoe Gouda kan meten wat er nu gedaan wordt aan de Global Goals, wat Gouda nog meer kan bijdragen aan de Global Goals en wat Gouda kan doen om de duurzame ontwikkelingsdoelen kenbaar en relevant te maken in eigen gemeenschap.
- 2. Bedrijven en organisaties:** Het tweede stappenplan is bestemd voor de bedrijven in Gouda. Dit stappenplan kan verspreid worden onder lokale bedrijven om die te stimuleren zich bezig te houden met de duurzame ontwikkelingsdoelen. Hierin krijgen ze tips hoe ze een SDG-bedrijfsscan kunnen uitvoeren. Op basis hiervan krijgen ze een aantal tips over hoe de bedrijven op een laagdrempelige manier hun bedrijf kunnen verduurzamen. Daarna komen er een aantal aanvullende tips en verdiepende maatregelen. Vervolgens staan er platforms en websites in, om in contact te komen met organisaties die hen kunnen helpen met de Global Goals. Daarnaast kunnen ze met behulp van dit stappenplan in contact komen met bedrijven die een vergelijkbare organisatiestructuur hebben, om zo van elkaars stappen te kunnen leren.
- 3. Burgers en middenveld:** Het derde stappenplan is toegevoegd om aandacht voor de duurzame ontwikkelingsdoelen te genereren onder de burgers van Gouda. Dit begint met het meten van je SDG-voetafdruk waaraan je je impact op de planeet kan afmeten op ecologisch vlak. Vervolgens is er een onderdeel over bewust en duurzaam inkopen doen, waarbij aandacht wordt besteed aan Fairtrade en lokale producten. Daarnaast staan er tips in over hoe burgers hun woningen kunnen verduurzamen. Als laatste worden er platforms

aangeboden waar burgers zich kunnen verenigen om samen een wezenlijke bijdrage te leveren aan de duurzame ontwikkelingsdoelen.

Wegwijzer

Per doelgroep is er een stappenplan opgesteld, verdeeld in 4 stappen:

In **stap 1** worden er meetmethodes gegeven zodat de actor kan peilen hoe goed ze er momenteel voorstaat omtrent de duurzame ontwikkelingsdoelen.

In **stap 2** worden er een paar laagdrempelige suggesties gegeven die makkelijk uitvoerbaar zijn voor de actor. Deze zijn vooral bedoeld om concreet te krijgen waar de actor heen wil met de duurzame ontwikkelingsdoelen en om voor draagvlak en bekendheid te zorgen.

In **stap 3** wordt er dieper op het onderwerp ingegaan en worden er concrete suggesties gegeven waarmee de actor op eigen tempo en niveau aan de slag kan gaan.

In **stap 4** wordt de actor in een breder perspectief geplaatst en wordt er bekeken wat de actor voor diens omgeving/community kan betekenen op het gebied van duurzame ontwikkelingsdoelen.

Praktische tips:

Voordat u verder leest geef ik u alvast een paar praktische tips voor het interpreteren, hanteren en uitvoeren van dit stappenplan in de gemeente Gouda:

- 1. Kleine stappen naar een groot doel:** Stem je ambities af op het bestaande draagvlak en neem van daaruit behapbare stappen. Zo heeft de gemeente Rheden, als Global Goal gemeente, haar teams ingericht op basis van de Sustainable Development Goals. Ondanks dat dit voor Rheden goed lijkt te werken, hoeft dit niet voor iedere gemeente of organisatie de juiste aanpak te zijn. Het is verleidelijk, maar niet altijd verstandig, om met het omarmen van de duurzame ontwikkelingsdoelen direct de hele organisatie om te gooien. Dergelijke veranderingen vragen namelijk om voldoende draagvlak, waarin medewerkers de achterliggende bedoeling van de structuurwijziging begrijpen en voelen. Stappen zetten is belangrijk en moet gelijktijdig gebeuren met draagvlak creëren, voor een maximaal effect. Een goede strategieontwikkeling kan hier erg bij helpen.
- 2. Meten is weten:** Ontwikkel SDG-indicatoren, afgestemd op de structuur en ambitie van je organisatie. Hoewel veel organisaties al bezig zijn met duurzame ontwikkelingsdoelen, lukt het lang niet altijd om dit concreet te maken. Hier kan de indicatoren Database van de VN bij helpen — [SDG Indicators \(un.org\)](#) en ook de VNG-tools die ik verderop laat zien. Maar een complete algemene tool voor gemeenten is op het moment nog niet beschikbaar. Deze ontwikkelingen kunnen aanleiding vormen om zelf aan de slag te gaan met het ontwikkelen van indicatoren. Dit is een leerzaam proces waarin de structuur en ambities van je organisatie eens in een ander daglicht bekeken worden.
- 3. Ga voor volledige duurzaamheid mét focus:** Kies als organisatie niet per project één of twee duurzame ontwikkelingsdoelen, maar zie de Sustainable Development Goals in een breder geheel. Het doel van de duurzame ontwikkelingsdoelen is een houdbare aarde in 2030 voor iedereen. Die bereiken we alleen als we werken aan álle aspecten van duurzaamheid. Anderzijds kunnen zeventien doelen natuurlijk niet allemaal in gelijke mate terugkomen in één project. Breng daarom focus aan door minimaal drie Sustainable Development Goals te kiezen: één Prosperity SDG, één People SDG en één Planet SDG.
- 4. Duurzaam inkopen:** De rol van inkoop op de weg naar meer duurzaamheid is groot. Want juist in het inkopen van diensten en goederen liggen veel mogelijkheden om SDG-ambities te tonen en ondernemers een duurzame kleur te laten bekennen. Daarbij kan een innovatieve inkoopmethode zoals Rapid Circular Contracting een helpende rol spelen.

Gemeente:

Waar staat de gemeente Gouda nu?

De gemeente Gouda heeft al een aantal stappen gezet als het op de duurzame ontwikkelingsdoelen aankomt. Zo is de gemeente Gouda al 10 jaar Fairtrade gemeente en blijft ze zich hiervoor inzetten. Noemenswaardig daarbij is dat Gouda als eerste Nederlandse gemeente een Fairtrade straat heeft waarin een groot aantal winkels Fairtrade producten verkopen. Daarnaast heeft de gemeente Gouda een toekomstvisie gemaakt met daarin een aantal duurzame ontwikkelingsdoelen verwerkt als streefdoelen voor het Gouda van 2030. Ook heeft de gemeente Gouda een duurzaam dashboard gemaakt met een aantal van de duurzame ontwikkelingsdoelen erin verwerkt. Gemeente Gouda houdt zich momenteel bijvoorbeeld bezig om het hele catering assortiment te verduurzamen. Daarnaast streeft Gouda met een uitvoeringsagenda gericht op een inclusief Gouda naar een Gouda waar voor iedereen plek is en iedereen mee kan doen en meedoet. In bredere zin zijn er meerdere organisaties en bedrijven actief in Gouda die zich bezighouden met het gedachtegoed van de duurzame ontwikkelingsdoelen, zoals: Het duurzaamheidsplatform Gouda, waarin bedrijven zich verenigen om een actieve bijdrage te leveren aan de verduurzaming van Gouda en omgeving. Goudasfalt, waar tal van creatieve en duurzame projecten opbloeien. MaakGoudaDuurzaam is een platform dat burgers en bedrijven stimuleert te verduurzamen en hier handige tips en adviezen voor geeft. Groene kerken Gouda is een geloofsinitiatief om kerkgemeenschappen te verduurzamen en bewuster te laten leven. Daarnaast was er laatst de duurzame stad wedstrijd in Goudse scholen.

Global Goals gemeente

De Gemeenten4GlobalGoals campagne van de VNG ondersteunt gemeenten bij het werken aan de Global Goals\duurzame ontwikkelingsdoelen (ook Sustainable Development Goals of SDG's). Dat doet de VNG omdat de 17 Global Goals dé wereldwijde duurzaamheidsagenda zijn tot 2030, die bovendien sterk vervlochten zijn met de opgaven van gemeenten. Denk aan het terugdringen van ongelijkheid, maatschappelijke integratie, een prettige en veilige leefomgeving, duurzame productie en consumptie, en kwalitatief en participatief bestuur. Alle 17 Global Goals bevatten subdoelen die direct of indirect raken aan het dagelijkse werk van Nederlandse gemeenten. Gemeenten zijn onmisbaar bij het behalen van de doelen; en omgekeerd vormen de Global Goals voor gemeenten een onmisbare leidraad om te werken aan integrale duurzaamheid.

Burgemeester Martijn Vroom van Krimpen a/d IJssel zegt hier het volgende over: 'Ik zit nu in mijn 6^e jaar en als ik hier wegga, dan wil ik graag dat de begroting gebaseerd is op de SDG's. Dat we zeggen: armoede, daar zijn we tegen. Werken vanuit je doelen en idealen. Ik denk zelf dat dat heel inspirerend is. Als je vanuit zulke internationale doelen werkt, waarvan je weet dat ze over de hele wereld bijdragen aan een betere leefomgeving, dan ga je blij naar huis.'

En gemeente Oss: We zijn een voorbeeld voor andere gemeenten. We kregen begin 2020 de titel van 'Grensverlegger' voor ons Internationaliseringsbeleid. Ook het feit dat we Fairtrade gemeente zijn, hebben we daarin meegenomen. Daardoor werk je immers aan 10 van de 17 Global goals. We doen ons best om de principes van eerlijke handel mee te nemen in het inkoopbeleid en daarbij ook aandacht te hebben voor duurzame bedrijfsvoering.

Stappenplan gemeente:

Hier volgt het SDG-stappenplan dat gericht is aan het gemeente-apparaat van Gouda. Mijn advies is om deze stappen in chronologische volgorde uit te voeren. Of check af wat u al gedaan heeft als gemeente Gouda en ga door naar de eerstvolgende voor u relevante stap.

1. **Stap 1:** Meld u [hier](#) aan om Global Goals gemeente te worden. Wanneer u zich als Global Goals gemeente heeft aangemeld is een belangrijke eerste stap om het gemeentelijk beleid naast de [VNG-handreiking voor Global Goals](#) te leggen om te peilen waar je staat omtrent de duurzame ontwikkelingsdoelen als gemeente. De handreiking is vrij toegankelijk en laagdrempelig opgesteld maar er zijn ook mogelijkheden voor verdiepende maatregelen. Het vormt de basis van een Global Goals gemeente.
2. **Stap 2:** Vervolgens zijn er meerdere activiteiten/tools waar u gebruik van kunt maken om bekend te worden met de duurzame ontwikkelingsdoelen, draagvlak te creëren en plannen te maken om concrete stappen te zetten:
 - [De tijds capsule](#), waarin De burgermeester/wethouders wensen rondom de Global Goals voor 2030 kunnen opschrijven; het kan erg inspirerend werken om hier gebruik van te maken.
 - U kunt uw gemeentelijke toekomstvisie naast de Global Goals houden om te kijken welke doelstellingen echt relevant zijn voor Gouda om die vervolgens op te nemen in de toekomstvisie. [Gemeente Noordwijk](#) bijvoorbeeld, geeft hierin het goede voorbeeld.
 - U kunt u laten informeren en inspireren door naar de [Global Goals gemeenten meet-up](#) te gaan, vorig jaar waren hier ruim 80 deelnemende gemeenten bij aanwezig.
 - U kunt de suggesties op de [Global Goals menukaart](#) gebruiken om inspiratie op te doen voor de gemeente Gouda, of een lege menukaart gebruiken om zelf invulling te geven aan de duurzame ontwikkelingsdoelen.
 - U kunt een kijkje nemen op [waar staat je gemeente](#). Hier staan allerlei interessante statistieken over hoe gevorderd de gemeente Gouda is op belangrijke vlakken zoals openbare orde en veiligheid, energietransitie en duurzame leefomgeving. Hiermee kun je je afmeten aan het landelijk gemiddelde en zien of je aardig op peil bent of voor-/achterloopt op bepaalde vlakken.
3. **Stap 3:** Wanneer de gemeente Gouda consensus heeft bereikt over waar ze staat als gemeente, en wat het graag samen wil bereiken omtrent de duurzame ontwikkelingsdoelen, dan zijn er, naast de stappen die u zelf heeft bedacht, een aantal concrete stappen die de gemeente kan uitvoeren, namelijk:
 - Het inkoopbeleid van de gemeente Gouda onder de loep nemen. Waar worden de producten ingekocht en gebeurt dit wel op een eerlijke en verantwoorde manier? Vanuit de RVO is er een [programma maatschappelijk verantwoord inkopen](#) opgesteld waarbij door middel van geld, kennis en bijeenkomsten ondersteuning wordt geboden aan het verduurzamen van het inkoopbeleid van gemeenten. Ook is er vanuit de overheid een [experticeentrum](#) opgericht die de regels en handvatten biedt om aan de slag te gaan met MVO. Daarnaast kan een innovatieve inkoopmethode zoals [Rapid Circular Contracting](#) een helpende tool zijn, maar kijk altijd naar de uitvoerbaarheid in de gemeente Gouda.
 - Co2 Neutraliteit. Hoe zijn de gebouwen van de gemeente Gouda Co2 neutraal te krijgen? Een aspect hiervan is warmteregulatie en isolatie. Een ander aspect van Co2 neutraliteit is stroomverbruik. Als gemeente kun je op eigen panden zonnepanelen aanleggen om het goede voorbeeld te geven, dit is een waardevolle tool om ook de burgers en bedrijven in de

gemeente Gouda te stimuleren om te verduurzamen. Hiervoor biedt [DWA](#) goede ondersteuning en adviezen.

- Je kunt de duurzame ontwikkelingsdoelen als beginpunt nemen in elk van de uitvoeringsprogramma's van de gemeente Gouda, om zo te werken vanuit je doelen en idealen. Dit kan een redelijk grote omschakeling zijn als gemeente, dus doe dit alleen als er voldoende draagvlak voor is. Als het uitvoerbaar is, kan het een erg belonende werking hebben.
- 4. Stap 4:** Stap 4 is een erg belangrijke stap voor het gemeentebestuur, want deze gaat over de omgeving van de gemeente Gouda, en dat is... Gouda zelf! In deze stap wordt uitleg geboden over de verplichtingen, mogelijkheden en stimuleringskansen voor het verduurzamen van de gemeente Gouda. Hierbij wordt er ook gekeken naar wat er vanuit nationaal niveau verwacht wordt van de gemeentes.
- Nederland heeft zichzelf de doelstelling gesteld om in 2030 49% minder Co2 uit te stoten dan in 1990. Gemeentes moeten hier ook aan bijdragen. Dit betekent een flinke verandering ten opzichte van hoe het nu is. Gelukkig biedt de rijksoverheid veel ondersteuning op dit gebied. Lees [hier](#) over hoe en wat je kunt doen om gebouwen in de gemeente Gouda te verduurzamen en bekijk voorbeelden van gemeentes die hierin slagen. Daarnaast biedt Ekwadraat hulp bij het verduurzamen van je gemeente. Lees [hier](#) de complete gids voor duurzame gemeentes. Ook heeft de VNG een [Co2 reductie door gemeentenprogramma opgesteld](#). Dit programma biedt gemeentes inspiratie, handvatten en tools om concrete stappen te zetten in CO2-reductie.
 - Fairtrade vormt een belangrijk onderdeel van de duurzame ontwikkelingsdoelen. Als Fairtrade gemeente stimuleer je eerlijke handel en maak je een statement tegen de armoede en ongelijke verdeling in de wereld. Gemeente Gouda is al 10 jaar [Fairtrade gemeente](#), om deze principes te blijven uitspreken moet er elk jaar hernieuwde en blijvende aandacht worden geschonken aan het in de praktijk brengen van het Fairtrade gedachtegoed.
 - Een inspirerende motivator om aan de slag te gaan met de duurzame ontwikkelingsdoelen in de gemeente Gouda is door te kijken naar het succes wat geboekt is in voorbeeldgemeentes en te leren van hun stappen. Utrecht is een van de koplopers en heeft een [actieplan](#) maatschappelijk verantwoord inkopen opgesteld voor de gemeente. [Oosterhout](#) heeft zich snel laten omtoveren tot een van de [meest succesvolle SDG-gemeentes](#) door goed de vertaalslag te maken naar lokale concrete actie. Door de methoden, actieplannen en tools te gebruiken die andere gemeentes al succesvol hebben toegepast kun je makkelijk grote stappen zetten. Daarbij kan het helpen om een vergelijkbare gemeente naast de gemeente Gouda te leggen en als sparring-partner/ intervisie gemeente te gebruiken.
 - Maak burgers en bedrijven bewust van de subsidieregelingen in de gemeente Gouda rondom verduurzaming en energiebesparing zodat burgers uit zichzelf hun huis gaan verduurzamen. [Hier](#) vindt u per gemeente de subsidiemogelijkheden voor het verduurzamen van woningen. En [hier](#) staan een aantal aanvullende duurzame subsidiemogelijkheden voor burgers en midden en klein bedrijf (MKB) vanuit de rijksoverheid.
 - Gouda heeft in 2020 de uitvoeringsagenda '[Samenleven](#)' opgesteld. Deze uitvoeringsagenda pleit voor een divers, inclusief en rechtvaardig Gouda. Een wettelijk initiatief hiervan is 'vroeg signalering' dat moet voorkomen dat mensen in de schulden terechtkomen, wat een hoop kosten en problemen kan besparen. Als gemeente Gouda deze uitvoeringsagenda goed weet op te pakken dan kan dit de Goudse samenleving ten goede komen.

Bedrijven en organisaties:

Interviews

In een aantal interviews gehouden met Goudse bedrijven en organisaties kwamen de verwachtingen, problemen, wensen en zorgen van het Goudse bedrijfsleven naar voren omtrent de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen. In deze Interviews kwam onder andere het volgende naar voren: De SDG doelstellingen zijn te groots en abstract geformuleerd voor het MKB, daarnaast komen de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen niet echt onder de aandacht in gemeenten. Toch waren de meeste geïnterviewden positief over het gebruik van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen. Voor deze problemen werden dan ook oplossingen aangedragen, zoals het oprichten van een nationaal SDG-platform waarin ondernemers met eenzelfde achtergrond elkaar kunnen treffen, daarnaast het opzetten van een grootschalige SDG-campagne met BN'ers en sponsors en ook een SDG-tool per segment/ branche, die de praktische relevantie laat zien van de SDG-doelstellingen met succesvolle voorbeelden van bedrijven uit die branche. In conclusie vonden de meeste geïnterviewden het belangrijk om te werken aan de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen op lokaal niveau, omdat: Het inspirerend kan werken voor mensen. Heel veel mensen zoeken naar zin en als je dan weet dat het iets is waar 10.000 gemeentes van heel de wereld mee aan de slag zijn, kan dat een gevoel aan mensen geven van: ik sta er niet alleen voor, dus het is veel minder groot en zwaar dan ik dacht.

Hieronder zijn een paar quotes uitgelicht, die de gedachten en gevoelens van de geïnterviewden weergeven:

Frank Rossel, Promen: 'Ik zou willen dat de gemeente Gouda erkent dat de rol van mens ontwikkel bedrijven belangrijk is. En dat de gemeente echt gestimuleerd moet worden om te zoeken naar mensen met een arbeidsbeperking. Het systeem is er nu op gericht om mensen niet te zoeken en niet te vinden, omdat het geld kost om mensen met een arbeidsbeperking aan een baan te helpen.'

Martijn Vroom, Burgermeester Krimpen aan den IJssel: 'IJM (International Justice Mission) is de grootste antislavernij organisatie ter wereld. We zitten nu heel dik in de lobby voor de initiatiefwet van eerlijke handel die nu voor ligt in de kamer. Met die wet zou arbeidsuitbuiting in de productieketen tot aan de winkel veel moeilijker voor Nederlandse ondernemers en winkeliers zijn.'

Niek Rombouts, AevesBenefit: 'Het zou geweldig zijn als er op nationaal niveau een platform komt voor de SDG-doelstellingen en je als ondernemer met andere ondernemers met eenzelfde achtergrond kan vergelijken en elkaar op weg kan helpen.'

Rob van Willigen, ABN-AMRO: 'MKB en kleinere bedrijven zijn minder bezig met de SDG-doelstellingen. Voor kleine bedrijven zijn de SDG-doelstellingen te on-behapbaar en groots geformuleerd. Het zou mooi zijn als de doelen geherformuleerd kunnen worden voor het MKB.'

Niels de Zwarte, groene kerken Gouda: 'Ik denk wel dat de SDG's een gemeenschappelijke taal kunnen vormen, ook als ik wel eens met bedrijven in de haven werk, dan vragen ze heel vaak om een soort legitimatie van waarom zou ik hier extra moeite voor doen. Dan moet ik echt gaan uitleggen waarom diversiteit zo belangrijk is. Dus om die vertaling wordt voortdurend gevraagd.'

Teun Bokhoven, DPG: 'Grote bedrijven laten graag zien wat ze allemaal goed doen omtrent de SDG-doelstellingen, maar als puntje bij paaltje komt dan blijkt er weinig echt gedaan te zijn en het meer een publiciteitsstunt te zijn.'

Stappenplan bedrijven en organisaties:

Hier volgt het SDG-stappenplan dat gericht is aan bedrijven en organisaties van Gouda. Mijn advies is om deze stappen in chronologische volgorde uit te voeren. Of check af wat u al gedaan heeft en ga door naar de eerstvolgende voor u relevante stap.

1. **Stap 1:** Werken aan de duurzame ontwikkelingsdoelen is maatwerk en verschilt erg van bedrijf tot bedrijf, met name is er een verschil tussen grote bedrijven en MKB. Daarom is het van belang om als eerste uit te zoeken welke stappen voor uw bedrijf relevant zijn om te maken.
 - Hier kunt u een SDG-bedrijfsscan voor laten doen, die laat zien hoe uw bedrijf nu presteert als het gaat om de duurzame ontwikkelingsdoelen en welke vervolgstappen gemaakt kunnen worden om de meeste impact te maken. Dit kunt u laten doen bij [PwC](#). Of bent u van een meer grondige aanpak dan kunt u bij [Sustainalize](#) of [PHI Factory](#) terecht.

2. **Stap 2:** Deze stap omvat een aantal basistips en organisaties die uw bedrijf op een concrete en eenvoudige manier kunnen helpen om stappen te zetten in de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen.
 - De [4 stappen](#) om als MKB'er bezig te zijn met de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen is een mooie eerste stap voor het MKB om voor eigen bedrijf een helder beeld te schetsen waar het staat en waar het naartoe wil.
 - [GRI \(Global Reporting Initiative\)](#) is een wereldwijd initiatief om bedrijven handvatten te bieden om te werken aan de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen. Daarvoor hebben ze per sector een GRI-standard opgesteld die helpt om de impact van uw bedrijf op de economie, het milieu en de samenleving te laten zien. Dit is dus een nuttige tool om te zien waar u als bedrijf de meeste impact kan maken naar de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen omdat de GRI praktische, sectorspecifieke handvatten biedt.
 - [The United Nations global compact](#) heeft een SDG-action manager gemaakt die bedrijven de tools en brochures biedt om te werken aan de SDG-doelstellingen door deze specifiek, meetbaar, realistisch en tijdsgebonden te maken.

3. **Stap 3:** In deze stap worden er verdiepende maatregelen gegeven voor het verduurzamen van uw bedrijf. Hierbij wordt onder andere een onderscheid gemaakt tussen vergroeningsmaatregelen, die gericht zijn op voornamelijk groene energie, uitstoot verminderen en besparingen, en sociale maatregelen, waar de inkoop een belangrijk onderdeel van vormt.
 - Als eerste de inkoop. Hierbij is het voor een bedrijf van groot belang dat het de bedrijfsketen in beeld heeft zodat er ketentransparantie is, hierbij kan de [SDG relevance tracker](#) een helpende tool zijn, omdat het helpt de keten in kaart te brengen en laat zien waar gewerkt kan worden aan de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen.
 - Neem een kijkje op het [ondernemersplein](#) over duurzaam en verantwoord inkopen, hier staan tips, richtlijnen en uitleg van wetgeving over maatschappelijk verantwoord inkopen.
 - Zorg ervoor dat je in ieder geval Fairtrade inkoopt in aanbestedingen. [Hier](#) vindt u een lijst van de producten die Fairtrade aanbiedt.
 - [CE Delft](#) is gespecialiseerd in vergroeningsmaatregelen voor bedrijven en organisaties. Ze bieden een scala aan tools, tips en speerpunten voor het verduurzamen en vergroenen van uw bedrijf.
 - [Stabilitas](#) helpt MKB-bedrijven om hun gewenste duurzame bedrijfsvoering uit te voeren. Hierbij gaan ze uit van een integrale duurzaamheidsaanpak met praktische en direct uitvoerbare maatregelen.
 - Neem contact op met [True Price](#), om alle sociale en milieu effecten door te berekenen in de kosten van uw producten.

4. **Stap 4:** In de laatste stap worden er een aantal platforms gepresenteerd waarin een bedrijf gelijkgestemden, voorlopers of bedrijven met een vergelijkbare bedrijfsvoering kan vinden om adviezen en tips mee uit te wisselen en druk te zetten achter politieke verandering. Elk bedrijf kan zelf bepalen welke stappen relevant zijn en gemaakt kunnen en moeten worden voor eigen bedrijf.
- [MVO Nederland](#) vormt samen met bedrijven een platform naar de nieuwe duurzame economie. Door innovaties, samenwerkingen en overheidsstimulatie bereiken ze dit doel. Sluit je hierbij aan om een onderdeel te vormen van de nieuwe duurzame economie en samenwerkingen aan te gaan met vergelijkbare enthousiaste bedrijven en organisaties.
 - [Global Compact Netwerk Nederland](#) streeft ernaar een lokale beweging van duurzame bedrijven en belanghebbenden te mobiliseren met als doel de levens van toekomstige generaties te verbeteren. Geleid door de Tien Principes en de 17 SDG's ondersteunen ze bedrijven en belanghebbenden bij het begrijpen van wat verantwoord ondernemen betekent in een wereldwijde en lokale context.
 - [IDVO](#) wil ervoor zorgen dat mensenrechten en het milieu in productieketens worden gerespecteerd. Ze doen dit door samen met een coalitie van bedrijven te pleiten voor een wet waarin duidelijke regels vastgesteld worden voor het bedrijfsleven, als onderdeel van een doordachte mix van beleid voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO).
 - Neem een kijkje op [SDG Nederland](#) voor bovenstaande en nog veel meer platforms om samen met andere ondernemers te werken aan de duurzame ontwikkelingsdoelen. Voor de ondernemers die de extra stap willen zetten naar een betere toekomst.

Burgers en middenveld:

Interviews:

Ik ben in gesprek gegaan met meerdere organisaties en verenigingen die gericht zijn aan of vanuit burgers. In deze gesprekken kwamen verschillende dingen naar voren, er was minder een duidelijke lijn die je bij de interviews met bedrijven meer zag, maar dat kwam ook om dat de invalshoeken zo verschillend waren bij deze interviews. Een paar zaken die genoemd werden zijn: Bedrijven moeten meer hun verantwoordelijkheid oppakken als het gaat om MVO en er moet wetgeving komen vanuit de overheid die dit garandeert. Daarnaast werd het oprichten van een nationaal toegankelijk databestand met daarin de resultaten van allerlei duurzaamheidsonderzoeken door gemeenten, overheid, organisaties en bedrijven genoemd als een belangrijke stap. Ook werd er genoemd dat de gemeente per afdeling kan kijken welke SDG's bij hen aansluiten en zo met de afdelingen samen te werken aan alle 17 SDG's. In conclusie vonden ook deze geïnterviewden het belangrijk om te werken aan de SDG's op lokaal niveau, maar alleen als: je ook daadwerkelijk je de internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen opdracht serieus neemt en dat ook echt doet. En niet dat je een beetje gaat Cherry pikken. Dat is niet een duurzame manier om met die SDG's om te gaan.

Hieronder zijn een paar quotes uitgelicht, die de gedachten en gevoelens van de geïnterviewden weergeven:

Gert Olbertijn, Stabilitas: Ik vind eigenlijk dat bedrijven zich altijd moeten realiseren van: als we een product op de markt brengen: hoe komt het dan eigenlijk terug in de keten?

Niels de Zwarte, groene kerken Gouda: Ik zit zelf in de duurzaamheidswerkgroep van mijn eigen kerkgemeenschap. We willen met een aantal gemeenteleden een duurzaamheidschallenge doen waarin je echt met elkaar kijkt wat is je voetafdruk, hoe zit het met je afval, je energie en dan gewoon daar 5 keer in een jaar bij elkaar komen, de dingen op tafel leggen en kijken hoe je elkaar kan inspireren dat te verbeteren.

Bie Muusze, Duurzame stad wedstrijd: Bij alle projecten die we hebben opgestart is het idee eigenlijk om middelbare scholieren van de bovenbouw te laten denken over de stad van de toekomst, een duurzame stad, dat is onze drijfveer.

Gert Olbertijn, Stabilitas: Ik denk dat die SDG's goed zijn om in te zetten binnen de gemeente, want dan zou je per afdeling kunnen kijken: welke SDG sluit dan bij ons aan? Waar zouden we ons verantwoordelijk voor moeten weten. En als je dat inzicht hebt dan kun je ook zien dat je eigenlijk als verschillende gemeentelijke afdelingen elkaar nodig hebt om al die 17 thema's met elkaar in te vullen.

Manon Wolfkamp, IDVO: De Nederlandse overheid heeft zich verbonden aan de UNGP's (United Nations Guided Principles) op rijksniveau, dus dat geldt voor alle overheden, ook voor lokale overheden. En in die UNGP's staat gewoon heel duidelijk dat overheden mensenrechten in hun inkoopketens moeten respecteren.

Niels de Zwarte, groene kerken Gouda: 'Alles van waarde is weerloos' Dat is iets wat me heel erg aanspreekt, dat er heel veel kwetsbaarheid is in biodiversiteit, in natuur of in mensen met een beperking bijvoorbeeld. Dat heeft extra aandacht nodig want dat is kwetsbaar. Daar voel ik me erg toe geroepen om daar iets mee te doen. Om dat aandacht te geven, of bij te dragen aan de bescherming daarvan.

Stappenplan burgers en maatschappelijk middenveld:

Hier volgt het SDG-stappenplan dat gericht is aan burgers en het maatschappelijk middenveld van Gouda. Mijn advies is om deze stappen in chronologische volgorde uit te voeren. Of check af wat u al gedaan heeft en ga door naar de eerstvolgende voor u relevante stap.

1. **Stap 1:** De eerste stap om als burger aan de duurzame ontwikkelingsdoelen te werken is meten wat je ecologische voetafdruk is aan de hand van [deze test](#). De test meet hoeveel aardbollen nodig zouden zijn als iedereen zoals jij zou leven en je kunt er meer informatie vinden over de uitslag van de test.
2. **Stap 2:** Vervolgens is het belangrijk om te weten wat je sociaal maatschappelijke voetafdruk is door te kijken naar je koopgedrag. Als het om voedsel gaat is er deze vuistregel: Is het niet Fairtrade of lokaal geproduceerd, dan is er een grote kans dat de arbeidsomstandigheden van de werknemers slecht zijn. Daarnaast is het ook zo, dat luxere producten vaak voor meer Co2 uitstoot, land- en waterverbruik zorgen. Voor een goed overzicht hiervoor, klik dan op [deze link](#) om per product de Co2 uitstoot en het land- en waterverbruik te bekijken. Bij vlees speelt Dierenleed uiteraard een rol, om een beeld te krijgen van de situatie in een slachthuis raad ik [deze documentaire](#) aan, let op: de beelden kunnen als schokkend worden ervaren. Voor Technologisch hoogstaande producten zoals telefoons en laptops geldt vaak dat bepaalde grondstoffen uit mijnen in Afrika komen waar de arbeidsomstandigheden erg beroerd zijn. Voor Kleding geldt hetzelfde, met het verschil dat het vaak in Azië wordt geproduceerd. Koop daarom altijd tweedehands of Fairtrade kleding, of van een ander erkend slaafvrij merk.
3. **Stap 3:** Om verdergaande stappen te zetten is het goed om te kijken naar alle aspecten van je leven waarin je kan werken aan de duurzame ontwikkelingsdoelen, deze zijn onder te verdelen in de volgende onderdelen: Eten, wonen, mobiliteit, goederen en diensten.
 - Wat eten betreft is het dus belangrijk om zoveel mogelijk lokaal en duurzaam boodschappen te doen, [hier](#) vind je een aantal tips om je hierbij te helpen. Wat je ook kan doen is [true price](#) producten kopen waarbij de sociale en milieueffecten zijn doorberekend in de prijs van een product. Wil je wel een keer een luxeproduct kopen? Koop dan Fairtrade producten, [hier](#) vind je een lijst van alle Fairtrade producten in Nederland.
 - Wat wonen betreft is goede isolatie erg belangrijk en natuurlijk energieverbruik. Dit kan je al erg omlaag brengen door zonnepanelen op je dak aan te leggen. [Hier](#) kun je kosten, adviezen en tips vinden om jouw huis verder te verduurzamen en kun je de producten en diensten kopen die jij nodig hebt om jouw huis te verduurzamen. Bij het verduurzamen van jouw huis is het natuurlijk ook handig om de subsidieregelingen vanuit de overheid te kennen. [Hier](#) vind je per gemeente de subsidiemogelijkheden voor het verduurzamen van jouw woning. En [hier](#) staan een aantal aanvullende subsidiemogelijkheden.
 - Als het om mobiliteit gaat wordt reizen met het openbaar vervoer natuurlijk bij uitstek aanbevolen. Anderzijds is het ook aanbevolen om alleen te reizen wanneer nodig, veel kan tegenwoordig digitaal. Wanneer je toch jouw eigen vervoersmiddel wilt, dan is een elektrisch voertuig beter, maar let hierbij wel op dat bepaalde grondstoffen waarmee het voertuig gemaakt zijn, gehaald kunnen worden uit landen waar de arbeidsomstandigheden slecht zijn, zoek dus naar alternatieven of koop 2^e hands.

- Als het om goederen gaat zijn kleding en digitale producten het meest [schadelijk](#) voor mens en milieu. De meest vooraanstaande manier om dit aan te pakken is om gewoon minder kleding en spullen te kopen of [2^e hands producten](#) te kopen. Als je toch nieuwe kleding wilt kopen, koop dan [Fair-fashion](#).
 - Als het om diensten gaat zijn er een paar dingen die belangrijk zijn om in overweging te nemen, namelijk: Je verzekeringsmaatschappij, je bank en je telefoon/wifi-abonnement en eventueel andere abonnementen. Om te weten welke banken en verzekeringsmaatschappijen duurzaam en verantwoord ondernemen kun je een kijkje nemen op [eerlijke verzekeringswijzer](#) en [eerlijke bankwijzer](#).
 - Voor aanvullende stappen op elk van de boven besproken onderwerpen kun je een kijkje nemen op de [website van milieucentraal](#). Daar wordt de klimaat-impact van energie, afval, winkelen, vervoer, eten en drinken en meer uitgebreid behandeld. Op deze website staan veel tips, op basis van (wetenschappelijk) onderzoek en feiten.
4. **Stap 4:** Voor de laatste stap is het belangrijk om te kijken waar burgers aansluiting kunnen vinden bij de Goudse gemeenschap wat betreft de duurzame ontwikkelingsdoelen. Er worden acties, platforms en goede doelen aanbevolen waar je je bij aan kunt sluiten.
- Allereerst is er het lokale platform [Gouda bruist](#). Hier kun je een breed scala aan projecten en activiteiten vinden waar je je bij aan kunt sluiten. Van en voor Goudse burgers.
 - Dan is er ook de website [MaakGoudaDuurzaam](#) waar je adviezen en initiatieven vindt over een groot aantal thema's rondom duurzaamheid.
 - Ook kun je je aansluiten bij de [lokale Fairtrade groep](#), die op zoek is naar nieuwe jonge actieve betrokkenen.
 - Als je actief wilt zijn bij protesten tegen klimaatverandering en voor een duurzamere wereld dan kun je bij verschillende groeperingen actief worden waaronder: [FridaysForFuture](#) die grootschalige wereldwijde protesten organiseert maar ook in lokale gemeenten actief zijn. Ook is er [ExtinctionRebellion](#) die in 72 landen actief is en harde (maar wel pacifistisch) actievoert tegen het huidige economische beleid en klimaatbeleid.
 - Mocht je een bijdrage willen leveren aan mens, dier en aarde via goede doelen dan kun je [hier](#) een lijst vinden van alle goede doelen in Nederland. Dit zijn mijn 3 persoonlijke favorieten, waar ik zelf donateur van ben: 1. [Actionaid](#), voor wereldwijde gelijke rechten voor vrouwen. 2. [Milieudefensie](#), de meest invloedrijke klimaatorganisatie van het moment. 3. [Wakker Dier](#), die strijd voor betere levens van dieren in de vleesindustrie.

Epiloog

Ter afsluiting van de stage van Manuel Gast heeft hij een presentatie gehouden van dit stappenplan, voor een aantal actoren uit Gouda. Geïnterviewden of hun plaatsvervangers waren hierbij aanwezig. Er waren representanten van de Goudse gemeentelijk organisatie, de Goudse politiek, Fairtrade Gouda, Goudse bedrijven, organisaties en maatschappelijk middenveld.

In de presentatie heeft Manuel verslag gedaan van het verloop van de stage en de bevindingen die daaruit voortkwamen en heeft hij een introductie gegeven op het stappenplan voor een Inclusief, Duurzaam en Eerlijk Gouda. Hierin zijn stappenplannen opgenomen voor 'Gemeente Gouda', 'Bedrijven en organisaties' en 'Burgers en middenveld'.

Tijdens de presentatie werd levendig en betrokken gediscussieerd wat het gevoel opriep dat we ons in Gouda, ieder op zijn eigen wijze, willen verbinden aan de SDG's. Hierbinnen hebben de Fairtrade-criteria een goede plek.

De volgende opmerkingen willen we graag vasthouden:

- Gouda is sinds de negentiger jaren ook aangesloten bij het klimaat verbond
- De 17 global goals zijn alles omvattend, daarbinnen raken fairtrade criteria 10 goals
- De benodigde investering voor bedrijven is door de verscheidenheid niet eenvoudig aan te geven
- Het blijkt in de praktijk lastig om concrete invulling te geven aan de vrij abstracte doelen. Hoe pas je het in je dagelijkse werkzaamheden of beleid.
- Gesignaleerd wordt het gevaar van 'cherry-picking'. Onderkend wordt dat beginnen met laaghangend fruit logisch is, maar dat het alsnog cherry picking wordt, als niet doorgepakkt wordt.
- Croda heeft ooit een app laten maken, die heel praktisch te gebruiken lijkt voor MKB-ers. Gert meldt dat die op de agenda van het DPG staat. Hij laat weten wat hiermee gaat gebeuren. Hopelijk gaat dat MKB-ers helpen om stappen te gaan zetten.
- Gediscussieerd is over de mogelijke aanpak variërend van verleiden/faciliteren tot dwingen/straffen en de mogelijke rol voor publieke personen of lokale ambassadeurs: 'smoel' geven door bijvoorbeeld de inzet van bekende Nederlanders/Gouwenaars.
- De politieke partijen hebben een brief ontvangen van de stichting Fairtrade met de oproep het verkiezingsprogramma voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2022 te spiegelen aan de SDG's. Daarop zal worden toegezien. Tijdens het traditionele verkiezingsdebat georganiseerd door de raad van kerken zal dit zeer waarschijnlijk ook bevestigd worden.
- In Gouda zijn diverse groepen actief. Iemand (bedrijf, afdeling bij gemeente, organisatie, burger) kan niet alle SDG's in zijn eentje oppakken, hoe breng je iedereen samen (hoe vind je elkaar en hoe organiseer je dat). Gepleit wordt om integraal alle doelen als basis te nemen en vanuit een actieplan de blinde vlekken in te vullen.
- Het is belangrijk om de burgers te laten beseffen dat de dagelijkse keuzes die zij maken wel degelijk bepalend zijn voor het halen van de SDG doelen in 2030.

Debbie Brenkman van de gemeente Gouda sluit af met het aanhalen van een gemaakte opmerking:

De SDG's omvatten eigenlijk alles, ze geven een aanzet om in actie te komen, helpen om elkaar te vinden en te stimuleren en zijn daardoor een verbindend element voor de maatschappelijke inrichting.

Ad Ooms, secretaris van stichting Fairtrade Gouda en begeleider van de stagiair, bedankt iedereen voor de beschikbaarheid voor de interviews en de aanwezigheid vandaag en ondersteunt dit met een Fairtrade presentje met verschillende producten.

Opgemerkt wordt dat de presentatie en de stappenplannen van Manuel zeker niet in een la terecht zullen komen.

Ad stelt voor om over enige tijd deze groep verder-brengers bijeen te roepen om dan de resterende vragen te bespreken:

- Wat kunnen we wanneer gaan doen?

Met mijlpalen op het tijdspad naar 2030 zichtbaar maken. Mijlpalen concreet vaststellen voor de komende periodes (3 maanden 2021, verkiezingsmaanden begin 2022 en collegevorming tweede kwartaal 2022)

- Hoe organiseren en monitoren we dit?

De VNG heeft een [handreiking-global-goals-in-het-gemeentelijk-beleid-2020](#) gemaakt. Op een zeer leesbare manier zijn mogelijke activiteiten beschreven die laagdrempelig en toegankelijk zijn om een goede basis te leggen voor de gemeente, maar raadpleeg voor verdergaande en verdiepende maatregelen dit stappenplan.

In de leeswijzer wordt het volgende handvat aangereikt voor het uitwerken van gemeentelijk beleid (blz. 4):

- Sociaal domein – Global Goal 1, 2, 3, 4, 5, 8, 10, 11
- Duurzame economie, (digitale) infrastructuur en werkgelegenheid – Global Goal 2, 8, 9, 11, 12
- Fysieke leefomgeving – Global Goal 2, 3, 6, 7, 9, 11, 12, 13, 14, 15
- Veiligheid, goed bestuur en informatiesamenleving – Global Goal 16
- Partnerschappen en beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling – Global Goal 17

Contactgegevens stichting Fairtrade Gouda:

E info@fairtradegemeentegouda.nl

T 0182-599301 T 06-1388 6621 of 06-1299 9882

Contactgegevens gemeente Gouda: [Contact - Gemeente Gouda](#)

Literatuurlijst

SDG doelstellingen

https://www.theexplorer.no/goals/?gclid=Cj0KCQjw0caCBhCIARIsAGAfuMwiWglcPkVDzoV6YomczVkOmoZaCxn0x4jvv3eMEiQxY-HWXBwN3msaAvjREALw_wcB

Fairtrade gemeenten

[Fairtrade gemeenten | Doe mee en maak jouw gemeente Fairtrade](#)

Fairtrade gemeente Gouda

<https://www.fairtradegemeentegouda.nl/>

<https://www.fairtradenederland.nl/blog/10-manieren-waarop-fairtrade-bijdraagt-aan-de-sustainable-development-goals/>

SDG Dashboard gemeente Gouda en bijlagen

<https://www.gouda.nl/actueel/uitvoeringsprogramma-duurzame-ontwikkeling-gouda-2020>

- [Raadsmemo Uitvoeringsprogramma duurzame ontwikkeling Gouda 2020 Dashboard duurzaam Gouda 0.0.pdf](#) 141KB
- [Uitvoeringsprogramma duurzame ontwikkeling Gouda 2020.pdf](#) 2MB
- [Dashboard duurzaam Gouda 0.0.pdf](#) 266KB

SDG action Manager

<https://www.unglobalcompact.org/take-action/sdg-action-manager>

SDG Oss

<https://www.globalgoalsoss.nl/over-ons/>

<https://globalgoalsoss.webinargeek.com/webinar/replay/b8bDzif3wto/>

Toekomstvisie gemeente Gouda 2019-2030

[Toekomstvisie-Gouda-2030.pdf](#)

Duurzame ontwikkeling Gouda 2020

[Uitvoeringsprogramma-duurzame-ontwikkeling-Gouda-2020.pdf \(maakgoudaduurzaam.nl\)](#)

Rapport van Jens van Meteren

https://www.fairtradegemeenten.nl/wp-content/uploads/2020/08/Eindrapport_studieonderzoek_exclusief_transcripties.pdf

Brochure voor maatschappelijk verantwoord ondernemen in risico landen

[FairtradeNederland_MVI_Brochure_A4_Links_Highres_DEF.pdf](#)

Aanname motie Duurzaam Dashboard Gemeente Gouda

[Besluitvormende Raadsvergadering 19 februari 2020 \(royalcast.com\)](#)

Vanaf 02:38 tot 02:50

[Motie “Dashboard Duurzaam Gouda” aangenomen! - D66 Gouda](#)

[Motie: Dashboard Duurzaam Gouda - Gouda - Partij voor de Dieren](#)

Vereniging Nederlandse gemeenten (VNG)

[Onderwerpen | VNG](#)

[Global Goal 8 - Eerlijk werk en economische groei | VNG](#)

Fairtrade gemeente criteria

[1574763447wpdm_Handleiding Fairtrade Gemeente november 2019.pdf](#)

[Op weg naar Fairtrade Gemeente 2.0 🤗 \(mailchi.mp\)](#)

Online kenniscentrum duurzaam ondernemen

[Het actuele MVO nieuws... - Duurzaam Ondernemen \(duurzaam-ondernemen.nl\)](#)

[Brief van DSGC aan informateur: Integreer VN-ontwikkelingsdoelen in regeringsbeleid - Duurzaam Ondernemen \(duurzaam-ondernemen.nl\)](#)

[Rijksuniversiteit Groningen en Nyenrode University winnaars SDG-Challenge 2021 - Duurzaam Ondernemen \(duurzaam-ondernemen.nl\)](#)

SDG-challenge University

[SDG-Challenge](#)

Zoomlink Vergadering woensdag 12 mei met Ad, Fred en Debbie

[https://gouda-](https://gouda-ictgouweijssel.zoom.us/j/95529438615?pwd=Z1JseUVrWDN0RkNxT3NtUnNFYkJEZz09)

[ictgouweijssel.zoom.us/j/95529438615?pwd=Z1JseUVrWDN0RkNxT3NtUnNFYkJEZz09](https://gouda-ictgouweijssel.zoom.us/j/95529438615?pwd=Z1JseUVrWDN0RkNxT3NtUnNFYkJEZz09)

Wettelijke feestdagen

[Wettelijke feestdagen Nederland 2021 \(wettelijke-feestdagen.nl\)](#)

Sdg in de praktijk: meten met 2 maten

[SDGs in de praktijk: meten met twee maten | SDG Nederland](#)

Handboek global goals in de praktijk

[Global Goals in de praktijk | SDG Nederland](#)

Uitleg Global goals in de gemeente

[handreiking-global-goals-in-het-gemeentelijk-beleid-2020.pdf \(vng.nl\)](#)

De bedrijfspraktijk en sustainable development goals

[De bedrijfspraktijk & Sustainable Development Goals \(SDG's\) | VNO-NCW](#)

SDG's uitgewerkt in subdoelen

[Microsoft Word - N1604524-LIST ONLY REVISED.docx \(un.org\)](#)

Duurzaam ondernemen kvk

[Duurzaam ondernemen | Ondernemersplein - KVK](#)

Tools voor bedrijven om aan de SDG doelstellingen te werken vanuit MKB

[Bedrijven en financiële instellingen | SDG Nederland](#)

['SDG's? Geen nice to have voor ondernemers, maar echt noodzaak' | MKB-Nederland](#)

[Vier stappen om als MKB-er bezig te gaan met de SDG's van de VN / MVO-Register](#)

Fairtrade human rights commitment

<https://www.fairtradenederland.nl/app/uploads/2020/09/Fairtrades-Human-Rights-Commitment-Paper.pdf>

Fairtrade Nederland mensenrechten

[Mensenrechten - Fairtrade Nederland](#)

Oss, meest inspirerende global goals gemeente

[Oss omarmt Global Goals: van meer naar beter | Kliknieuws](#)

Landelijke overheid relatie tot SDG's

[Sustainable Development Goals: Werelddoelen voor duurzame ontwikkeling |](#)

[Ontwikkelingssamenwerking | Rijksoverheid.nl](#)

[SDG Nederland | Alles over de Duurzame Ontwikkelingsdoelen](#)

[Resultaten Ontwikkelingssamenwerking in beeld 2019 - SDG's \(osresultaten.nl\)](#)

IDH the sustainable trade initiative

[IDH - the sustainable trade initiative \(idhsustainabletrade.com\)](#)

[Banana Retail Commitment - IDH - the sustainable trade initiative \(idhsustainabletrade.com\)](#)

[Banana-Retail-Commitment-on-Living-Wage-Baseline-Report.pdf \(idhsustainabletrade.com\)](#)

[Supermarkten maken leefbaar loon-gat van negen procent in de bananenketen inzichtelijk - CBL](#)

VNO-NCW (werkgevers organisaties) en SDG

['SDG's? Geen nice to have voor ondernemers, maar echt noodzaak' | VNO-NCW](#)

[Publicaties | VNO-NCW](#)

[Global challenges, Dutch solutions \(vno-ncw.nl\)](#)

MVO platform (maatschappelijk verantwoord ondernemen)

[Wat is MVO? - MVO Platform](#)

Fairtrade Nederland

[Wat is Fairtrade? - Fairtrade Nederland](#)

UN

[About Us | United Nations](#)

UNSDG Group van de UN

[UNSDG | About - Who we are](#)

Instagram FairtradeUK gebruiken voor tips insta

[Fairtrade Foundation \(@fairtradeuk\) • Instagram-foto's en -video's](#)

Fair-O-meter

[Nieuwe Fair-O-Meter toont aan: Vlaanderen blijft geëngageerd voor eerlijke handel fairtrade \(fairtradebelgium.be\)](#)

Duurzaamheidsplatform Gouda (DPG)

[Deelnemers – Duurzaamheidsplatform Gouda \(dpgouda.nl\)](#)

[Voorjaar 2018: Sustainable Development Goals – Duurzaamheidsplatform Gouda \(dpgouda.nl\)](#)

SDG relevance tracker

[Nieuwe tool voor mkb draagt bij aan ketentransparantie - Duurzaam Ondernemen \(duurzaam-ondernemen.nl\)](#)

Nationaal sustainability congress (NSC)

[Nationaal Sustainability Congres 2021 – SDG's: the 10 year countdown - Home | CKC Seminars \(sustainability-congres.nl\)](#)

4e nationale SDG rapport

<https://mail.google.com/mail/u/0?ui=2&ik=9deb78b903&attid=0.3&permmsgid=msg-f:1699542711359041009&th=1795fd176728edf1&view=att&disp=safe>

Branchevereniging voor ontwikkelingssamenwerking

[Home \(partos.nl\)](#)

Debat duurzame doelen voor Haarlem en Nederland

[\(3\) Debat : Duurzame Doelen voor Haarlem en Nederland - YouTube](#)

Utrecht voor global goals

[Home - Utrecht4GlobalGoals](#)

Maak Gouda duurzaam

[Maak Gouda Duurzaam \(nl\) - Maak Gouda Duurzaam \(nl\)](#)

SDG Nederland

[SDG Nederland | Alles over de Duurzame Ontwikkelingsdoelen](#)

The trillion dollar swift

[The Trillion Dollar Shift \(oopen.org\)](#)

Het rapport "De vrijblijvendheid voorbij" gaat over de Nederlandse inzet in 2020 op twee Duurzame Ontwikkelingsdoelen: SDG 10, Verminderde Ongelijkheden en SDG 15, Leven op het land. Het rapport is gepubliceerd op 1 maart 2021

[De-Vrijblijvendheid-Voorbij-SDG-10-15-NL-1_1-2.pdf \(sdgspotlight.nl\)](#)

Nico Voogt:

<https://www.gouda-ondernemt.nl/vereniging/bestuur>

[Over Voogt Voogt.nl](#)

RVO

[Home | Rijksdienst voor Ondernemend Nederland | RVO](#)

Teun van de Keuken

[Over Teun – Teun van de Keuken](#)

Coalitieakkoord Gouda

[Coalitieakkoord-2018-2022.pdf \(gouda.nl\)](#)

Gouda onderneemt

[Thema Duurzaamheid Actieprogramma Economie \(gouda-onderneemt.nl\)](https://www.gouda-onderneemt.nl)

Groene kerken

[Groene Kerken - Protestantse Kerk Gouda](#)

Duurzame stad wedstrijd Gouda

['Klimaatjes' winnen wedstrijd Duurzame stad 2021 - Gemeente Gouda](#)

232 SDG indicators

[Introducing our new and improved 'Sustainable Development Goal \(SDG\) Tracker' - Our World in Data UNITED — SDG Indicators \(un.org\) Our World in Data](#)

MVO Nederland duurzaamheid

[MVO Nederland pleit bij informateur Mariette Hamer voor een kabinet dat lef toont en duurzame ondernemers steunt | MVO Nederland](#)

Gouda bruist

[Gouda Bruist](#)

CBS SDG's

[Voorwoord - Monitor Brede Welvaart & de Sustainable Development Goals 2021 | CBS](#)

Ontwikkelingssamenwerking en SDG's

[Ontwikkelingssamenwerking & de SDGs: Welke resultaten behaalt Nederland? | SDG Nederland](#)

Circulaire smartphones

[ICT-Pact: Grote stap naar circulaire smartphones en laptops | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl](#)

Duurzaam regeerakkoord

[Duurzaam regeerakkoord | Teken voor een regeerakkoord dat mens en milieu centraal zet, met de zeventien duurzaamheidsdoelen van de VN \(de SDG's\) als leidraad](#)

PHI factory

[PHI Factory - Samen met PHI Factory versnellen naar een circulaire economie!](#)

Sustainalize

[Sustainalize - sustainability consultancy for strategy, impact & reporting](#)

Metabolic

[Metabolic](#)

Ce delft

[Home - CE Delft](#)

Ellen Macarthur Foundation

[Circular Economy - UK, USA, Europe, Asia & South America - The Ellen MacArthur Foundation](#)

PwC

[Sustainable development goals \(SDG's\) - Sustainability & Responsible Governance - Audit & Assurance - PwC](#)

Stabilitas

[Welkom | Stabilitas BV](#)

Waar staat je gemeente

[Home - Waarstaatjegemeente.nl - cijfers en statistieken van gemeenten](#)

IDVO (initiatief, duurzaam, verantwoord ondernemen)

[IDVO.org | Initiatief Duurzaam en Verantwoord Ondernemen \(IDVO\)](#)

Global Goals gemeente Oss

[Over ons - Global Goals Oss](#)

Ser-advies

<https://www.ser.nl/nl/adviezen/sdg-imvo>

Piano

<https://www.pianoo.nl/nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen>

Somo

<https://www.somo.nl/nl/de-lobby-van-vno-ncw-saboteert-wetgeving-voor-maatschappelijk-verantwoord-ondernemen/>

GRI

[GRI - Home \(globalreporting.org\)](#)